

Odlišné stanovisko sudcu Milana Ľalíka
k rozhodnutiu I. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky
vo veci sp. zn. I. ÚS 248/2015

1. S výrokom a odôvodnením senátneho uznesenia nemôžem zásadne súhlasiť, pretože svojím obsahom ignoruje vlastné procesné štandardy, ktoré sám v rozhodovacej praxi vytvoril ako súčasť kritérií ústavnoprávnej proveniencie v obdobných typoch konania (i), vybočuje z tých rozhodovacích dôvodov, ktoré sú inak vždy určujúce pre výsledok konania vo veci pred všeobecným súdom (ii), v dôsledku čoho sťažovateľke sám poprel základné právo na súdnu ochranu (iii).

(i) Ústavný súd vo svojej doterajšej rozhodovacej činnosti pri prerokúvaní sťažností fyzických osôb a právnických osôb proti právoplatným rozhodnutiam všeobecných súdov o neoslobodení od platenia súdnych poplatkov či preddavkov so železnou pravidelnosťou vytváral a naostatok aj vytvoril taký procesný štandard, že sťažnosť treba považovať za predčasne podanú, pretože právomoci ústavného súdu predchádza právomoc všeobecných súdov rozhodovať proti uzneseniu o zastavení konania ako dôsledku nezaplatenia poplatku (preddavku) účastníkom, a to v rámci odvolacieho či dovolacieho konania, v ktorom bude mať tento účastník opakovane otvorenú možnosť uplatňovať všetky tie zásadné námietky, ktoré sú obsahom sťažnosti proti rozhodnutiu o neoslobodení od platenia poplatkov či preddavkov (porov. I. ÚS 520/2012, I. ÚS 736/2013 či I. ÚS 188/2015 a ďalšie rozhodnutia, voči ktorým som tiež pravidelne dával odlišné stanovisko).

Takto napokon bola aj v tejto veci usmernená sťažovateľka, ktorej sťažnosť proti uzneseniu o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov bola uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 545/2013-13 z 23. septembra 2013 odmietnutá ako predčasne podaná pre nedodržanie princípu subsidiarity podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde.

Potom nie je procesne a logicky namieste záver ústavného súdu, že aj na prerokovanie tejto sťažnosti vlastne chýba vecná opodstatnenosť, pretože napadnuté uznesenie krajského súdu o zastavení konania sa už netýka rozhodovania o oslobodení od súdneho poplatku, lebo sa ním vymedzuje nevyhnutný zákonný dôsledok z faktu jeho nezaplatenia po tom, ako bolo právoplatne rozhodnuté o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov (strana 8 tretí odsek uznesenia).

K tomu už musím dodať, že ústavný súd postavil sťažovateľku do takej absurdnej situácie, z ktorej už nemá žiadne východisko, lebo sa dostala do tzv. „bludného kruhu“.

(ii) Ústavný súd opäť pravidelne judikuje a dodávam, že správne, že nesprávna aplikácia jednoduchého práva všeobecnými súdmi môže mať za následok porušenie základných práv a slobôd všade tam, kde ide o svojvoľný výklad právnej normy alebo o interpretáciu, ktorá je iba formalistická, popierajúca jej zmysel a účel alebo je v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti (m. m. III. ÚS 209/05, I. ÚS 352/06, I. ÚS 204/07, IV. ÚS 481/2013, I. ÚS 766/2013 či IV. ÚS 34/2014).

Vo všetkých uvedených prípadoch sa ústavný súd otvoril vecnému posúdeniu aj v otázkach neoslobodenia účastníka konania od platenia súdnych poplatkov, takže aj pre sťažovateľku bolo legitímne, aby sa ústavný súd touto otázkou vecne a hlavne dôsledne zaoberal, najmä v záujme zachovania princípu právnej istoty či legitímneho očakávania.

Podľa môjho názoru je preto nesprávna úvaha ústavného súdu (strana 8 prvý odsek uznesenia) akceptovať rozhodnutie krajského súdu o nepriznaní oslobodenia od zaplatenia súdneho poplatku, ktoré bolo založené iba na špekulácii vyplývajúcej z dôb minulých či hypotetických, ktorá nemala nič spoločné so správnym výkladom § 138 ods. 1 OSP, z ktorého vyplýva, že na to, aby súd mohol oslobodiť účastníka konania – bez ohľadu na to, či ide o fyzickú osobu alebo právnickú osobu – od zaplatenia súdneho poplatku, musia byť súčasne splnené iba dve podmienky, a to nepriaznivá finančná situácia a pravdepodobnosť

úspechu v danom konaní na strane žiadateľa; len v tomto rozsahu mohol všeobecný súd hodnotiť oprávnenosť žiadosti, k čomu žiaľ krajský súd nepristúpil.

(iii) Rozhodovanie o tom, či sú splnené zákonom ustanovené podmienky pre také oslobodenie, patrí zásadne do rozhodovacej sféry všeobecných súdov. Avšak nesprávna, arbitrárna či nespravodlivá aplikácia § 138 ods. 1 OSP všeobecnými súdmi môže mať za následok porušenie základných práv a slobôd, najmä práva zakotveného v čl. 46 ods. 1 ústavy domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde. Toto právo má každý, teda i ten, kto nemá aktuálne finančné prostriedky na zaplatenie súdneho poplatku. Preto aj keď zákon ustanoví povinnosť uhradiť súdny poplatok ako podmienku postupu pri uplatňovaní práva v civilnom procese, súčasne upravuje okolnosti, za ktorých možno túto podmienku odpustiť, a to celkom alebo len dočasne (§ 138 ods. 5 OSP totiž umožňuje za konania odňať oslobodenie, prípadne i so spätnou účinnosťou, ak sa do právoplatného skončenia konania ukáže, že pomery účastníka oslobodenie neodôvodňujú, prípadne neodôvodňovali). Tie potom nerozlišujú potenciálnych žiadateľov o túto výnimku podľa spôsobu a okolností, za ktorých vznikol problém, ktorý je predmetom konania, a nerozlišujú účastníkov podľa povolania či profesie.

2. Zo všetkých uvedených dôvodov som toho názoru, že sťažnosť sa mala nielen prijať na ďalšie konanie, ale malo sa jej potom aj vyhovieť; opak je vyslovením *denegatio iustitiae* súdnou inštanciou, ktorá by túto zásadu mala žiadať nielen od všeobecných súdov, ale aj od seba.

V Košiciach 10. júna 2015